

ΣΤΑΥΡΟΣ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

Αὐτοάνοσο
(ἓνα μελόδραμα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΘΗΝΑ 2017

ΝΕΦΕΛΗ / ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Σταῦρος Ζαφειρίου: *Αὐτοάνοσο* (ἓνα μελόδραμα)

Εἰκόνα ἐξωφύλλου:

Σταῦρος Παναγιωτάκης, *Κεφάλι*, μεικτὴ τεχνικὴ σὲ ξύλο.

ISBN: 978-960-504-192-2

© 2017 Ἐκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ καὶ Σταῦρος Ζαφειρίου

Ἀσκληπιοῦ 6, Ἀθήνα 106 80

τηλ.: 210 3639962 – fax: 210 3623093

e-mail: info@nnet.gr

www.nnet.gr

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

ΠΟΙΗΣΗ

- Τὸ εὐλύγιστο πέλημα, Ἐγνατία, 1983
Καὶ νὰ μπλοφάρουμε στὸ ὄνειρο, Ε.Μ.Α.Ε., 1984
Στὴ μουβιόλα, Ε.Μ.Α.Ε., 1986
Ζεστὴ Πανσέληνος, Ρόπτρον, 1988
Ἡ δευτέρα πεταλούδα καὶ ἡ φωτιά, Νεφέλη, 1992 (1η ἀνατύπωση 1999)
Τὰ κατοικίδια, Ἐντευκτήριο, 1997
Ἡ Ἄτροπος τῶν Ἡμερῶν, Νεφέλη, 1998
Σώματος Λόγος, Σύγχρονοι Ὅρίζοντες, 2004
Χωρικά, Νεφέλη, 2007
Ἐνοχικόν (Ὁ μονόλογος ἐνὸς δράστη), Νεφέλη, 2010
Πρὸς τὰ ποῦ (Μιὰ πολεμικὴ ἱστορία), Νεφέλη, 2012
Δύσκολο, Νεφέλη, 2014

ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

- Ἡ κόρη τοῦ πλοιάρχου Νέμο (ἀφήγημα), Τὰ Τραμάκια, 1990

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

- Ἡ μεγάλη πολιτεία καὶ τὰ τέσσερα ὄμορφα ὄνειρα, Παρατηρητής, 1997
Ὁ ξυλοκόπος ποὺ ἔγινε ἄγγελος, Σύγχρονοι Ὅρίζοντες, 2000
Τὸ Καρναβάλι τῶν Ζώων (ἕμμετρο θεατρικὸ παραμῦθι), Σύγχρονοι Ὅρίζοντες, 2000
Ὁ μικρὸς πιλότος (εἰκονογράφηση Φρίντας Κρητικῶ), Νεφέλη
σειρὰ «Τσαλαπετεινός», 2016

ΞΕΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- Vers OÙ (Une histoire de guerre)*, trad. Janine Kaminski, Edition L'Harmattan, Paris, 2014
Difficile, trad. Janine Kaminski, Edition L'Harmattan, Paris, 2015
Giusto per non dimenticare la lingua, trad. Crescenzo Sangiglio, Edizioni Joker, Novi Ligure (AL), 2016
Quanto il rumore della vita teme la propria eco, trad. Crescenzo Sangiglio, Fermenti editrice, Roma, 2017

Τῆς Ζωῆς, ὅπως πάντα

Τὸ πρόβλημα μὲ τὸν Ἄιχμαν ἦταν ὅτι ὑπῆρχαν πολλοὶ σὰν κι αὐτόν, καὶ οἱ περισσότεροὶ τους δὲν ἦταν διεστραμμένοι οὔτε σαδιστές, ἀλλὰ ἦταν, καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι, φοβερὰ καὶ τρομερὰ φυσιολογικοί. Ἀπὸ τὴν ἄποψη τῶν νομικῶν θεσμῶν μας καὶ τῶν ἠθικῶν ἀξιολογήσεων, τὸ γεγονός ὅτι εἶναι φυσιολογικοὶ εἶναι ἀκόμη πιὸ τρομακτικὸ ἀπὸ ὅλες τὶς θηριωδίες, γιατί ὑποδείκνυε ὅτι αὐτὸς ὁ ἐγκληματίας νέου τύπου διαπράττει τὰ ἐγκλήματά του σὲ συνθήκες στὶς ὁποῖες ἀδυνατεῖ νὰ ξέρει καὶ νὰ νιώθει πὼς κάνει κάτι κακό.

Hannah Arendt, Ὁ Ἄιχμαν στὴν Ἱερουσαλήμ
Μιὰ ἔκθεση γιὰ τὴν κοινοτοπία τοῦ κακοῦ¹

Γιατί ἄραγε ὁ Βὰν Γκόγκ ἐπιδόθηκε σὲ τέτοιες κοινοτοπίες τῆς τρέλας; Γιατί ζωγράφισε τὸ πρόσωπό του μὲ κομμένο τὸ δεξί του αὐτί καὶ δὲν ζωγράφισε τὸ αὐτί του τὸ ἴδιο;²

Αὐτὰ πὺ ἀνακαλύπτουμε στὴ φιλοσοφία εἶναι ὅλα κοινοτοπίες. Ἡ φιλοσοφία δὲν μᾶς διδάσκει καινούρια γεγονότα, μόνο ἢ ἐπιστήμη τὸ κάνει αὐτό. Ἀλλὰ ἡ σωστὴ σύνοψη αὐτῶν τῶν κοινοτοπιῶν εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολη καὶ ἔχει τεράστια σημασία. Στὴν πραγματικότητα, ἡ φιλοσοφία εἶναι μιὰ σύνοψη κοινοτοπιῶν.

Ludwig Wittgenstein

1. Ἐκδόσεις Νησίδες, Θεσσαλονίκη, 2009 (μτφ. Βασίλης Τομανάς).

2. Ἀδέσποτη σημείωση πὺ πλέον δὲν θυμᾶμαι τὴν προέλευσή της. Ἄν δὲν εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου σκέψη κάποιου ἄλλου, πιθανότατα ἀπηχεῖ τὴ σκέψη κάποιου ἄλλου.

Τὸ θέμα

(Φῶτα πρόβας Ἡ σκηνή ἄδεια ἐντελῶς. Αὐτοὶ εἶναι δύο. Ἀκροβολισμένοι στὶς δύο γωνίες, διαγώνια. Μᾶλλον συνηθισμένοι. Ροῦχα καθημερινά. Πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἔχει σημασία ποιὸς εἶναι ποιός. Τῇ στιγμῇ ποῦ πρέπει, ὁ ἕνας ξεκινᾷ μὲ βιαστικά βήματα ἀπὸ τὴν κάτω δεξιὰ γωνία μὲ κατεύθυνση τὴν πάνω ἀριστερή. Ὁ ἄλλος ξεκινᾷ ταυτόχρονα, μὲ τὴν ἴδια βιασύνη, ἀπὸ τὴν πάνω ἀριστερὴ γωνία μὲ κατεύθυνση τὴν κάτω δεξιὰ. Συναντιοῦνται στὸ κέντρο, σταματοῦν καὶ κοιτάζονται. Ἀνταλλάσσουν γρήγορες κουβέντες καὶ συνεχίζουν, ὁ καθένας τῇ διαγώνια διαδρομῇ του. Ξανασυναντιοῦνται, πάλι στὸ κέντρο, στὴν ἐπιστροφή τους, σταματοῦν καὶ κοιτάζονται. Ἀνταλλάσσουν γρήγορες κουβέντες καὶ συνεχίζουν, ὁ καθένας τῇ διαγώνια διαδρομῇ του. Αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται διαρκῶς, μέχρι νὰ συμφωνήσουν).

ΣΚΗΝΗ Α΄

— Φτάνει! Σταμάτα! Φτάνει ἐπιτέλους! Μιὰ λέξη ἀκόμη ἐπὶ τοῦ θέματος καί...

— Ἐπὶ τοῦ θέματος, ἐπὶ τοῦ θέματος, ἐπὶ τοῦ θέματος... Γιατί; Τί ἔχει τὸ θέμα; Μιὰ χαρὰ θέμα εἶναι.

— Σταμάτα σοῦ εἶπα.

— Ὁραῖα κύριε, σταματῶ. Πάντως νὰ ξέρεις. Τὸ θέμα εἶναι κα-τα-πλη-κτι-κό.

ΣΚΗΝΗ Β΄

- Έπανερχόμενοι ἐπὶ τοῦ θέματός μας...
- (Τὸν διακόπτει) Ἐπιμένεις πῶς πρέπει νὰ ἐπανέλθουμε στὸ θέμα. Καὶ μάλιστα «ἐπὶ τοῦ θέματός μας».
- Ἀσφαλῶς καὶ ἐπιμένω. Καὶ θὰ ἐπιμένω μέχρι νὰ σὲ πείσω.
- Νὰ μὲ πείσεις γιὰ τί;
- Μά, γιὰ τὸ θέμα μας. Αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ θέμα μας;
- Λοιπὸν, ἐπειδὴ δὲν πρόκειται νὰ μὲ ἀφήσεις σὲ ἡσυχία. Σοῦ λέω ὅτι μὲ ἔπεισες. Ἄς ἐπανέλθουμε.

ΣΚΗΝΗ Γ΄

- Μιὰ κι ἐπανήλθαμε σκέφτηκα, ἐπὶ τοῦ θέματός μας φυσικά, νὰ μὴν τὸ ἀναπτύξουμε μονάχα ἀπὸ τ' ἀριστερὰ πρὸς τὰ δεξιὰ. Αὐτὴ ἡ μονότονη πορεία τοῦ ματιοῦ, ἀριστερὰ-δεξιὰ, ἀριστερὰ-δεξιὰ, ἀράδα τὴν ἀράδα, παράγραφος, ἀριστερὰ-δεξιὰ, πάλι ἀράδα τὴν ἀράδα, πάλι παράγραφος...
- (Τὸν διακόπτει) Θέλεις νὰ πεῖς πῶς θὰ τὸ ἀναπτύξουμε γραπτῶς;
- Ἐ πῶς ἀλλιῶς; Ὑπάρχει ἄλλος τρόπος;
- Σωστά! Πάντα νομίζουμε πῶς ἡ γραφὴ εἶναι ὁ μόνος τρόπος.

ΣΚΗΝΗ Δ΄

- Ἐλεγα λοιπὸν... Μόνο αὐτὸ τὸ ἀριστερὰ-δεξιὰ...
- (Τὸν διακόπτει) Ἀνοησίες! Ἀκόμη καὶ ἀνάποδα νὰ πεῖς νὰ τὸ κρεμάσεις...
- (Τὸν διακόπτει) Τί! Ἐννοεῖς μὲ τὸ κεφάλι κάτω;
- Τρόπος τοῦ λέγειν βρὲ ἀδερφέ. Τρόπος τοῦ λέγειν. Ἀριστερὰ-δεξιὰ, ἐπάνω-κάτω... Ἀκόμη κι ὁ ἐγκέφαλος εἶναι ἀνάποδα. Ἡ ἀριστερὴ μεριά του βλέπει δεξιὰ καὶ ἡ δεξιὰ του κοιτάζει ἀριστερά.
- Μπορεῖ. Μὰ ὅταν ξαπλώνεις μὲ τὰ χέρια πίσω ἀπ' τὸ κεφάλι δὲν τὸ νιώθεις.
- Μπορεῖ. Μὰ ὅταν στηρίζεις τὸ κεφάλι σου στὰ χέρια σου τὸ νιώθεις.

Ἡ ἀριστερὴ μεριά του εἶναι πιὸ βαριά. Ὅμως τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἡ κατεύθυνση. Τὸ ἀπὸ ποῦ καὶ πρὸς τὰ ποῦ. Τὸ ζήτημα εἶναι ἡ κατάσταση τοῦ δρόμου.

ΣΚΗΝΗ Ε΄

- Ἐέρεις, καθυστερήσαμε ἀρκετά. Τί ἀρκετά; Πολύ! Πόσο μπορεῖ νὰ περιμένει ἓνα θέμα;
- (Δὲν ἀπαντᾷ)
- (Πιὸ δυνατά) Λέω, καθυστερήσαμε πολύ.
- Ἔ, καὶ λοιπόν; Πάντα καθυστεροῦμε. Μὴ σὲ ἀνησυχεῖ αὐτό. Θὰ φτάσουμε.
- Ποῦ; Ἄν δὲν ὑπάρχει ἀρχὴ ποῦ εἶναι τὸ τέλος;
- Ποιό τέλος; Τὸ ἀνάμεσα εἶναι αὐτὸ πού ἔχει σημασία. Κι ὅ,τι χωράει μέσα στὸ ἀνάμεσα.
- Οὐφ! Ἄρχισες πάλι τ' ἀκαταλαβίστικα. Πάντως, στὸ λέω: Ὅλα τὰ θέματα ἔχουν προθεσμίες.

ΣΚΗΝΗ ΣΤ΄

- Σκέφτηκες;
- Τί νὰ σκεφτῶ;
- Μά, ἐπὶ τοῦ θέματός μας. Γι' αὐτὸ δὲν συζητᾶμε τόσην ὥρα; Σοῦ εἶπα. Τὰ περιθώρια δὲν εἶναι ἀπεριόριστα.
- Κι ἐγὼ σοῦ εἶπα: Ποτὲ δὲν εἶναι ἀργά.
- Αὐτὸ τὸ λὲς ἐσύ.
- Πράγματι! Ἐπειδὴ ποτὲ δὲν εἶναι ἀργά.

ΣΚΗΝΗ Ζ΄

- Πῶς μ' ἐκνευρίζεις! Ποὺ ἀδιαφορεῖς, λὲς καὶ δὲν ἔχει νόημα ὁ χρόνος.
- Ποιὸς χρόνος; Ποτὲ δὲν εἶχε νόημα ὁ χρόνος. Γιὰ κανέναν. Οὔτε καὶ

για τὸν ἴδιο, ἂν ὑπάρχει. (Κοιτάζει μηχανικὰ καὶ φευγαλέα τὸ ρολοὶ του).

— Για στάσου! Τότε, γιατί κοιτάζεις τὸ ρολοὶ σου;

— Τὸ ρολοὶ μου κοιτάζω, ὄχι τὸν χρόνο.

ΣΚΗΝΗ Η΄

— Κοίτα, βαρέθηκα μὲ αὐτὰ τὰ πήγαινε-ἔλα. Τὰ παρατάω. Στὸ κάτω-κάτω ὅλα τὰ θέματα ἔχουνε συμβεῖ.

— Λόγια! Ξεχνᾶς μονάχα πὼς ἐδῶ ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ τὸ δικό μας θέμα.

— Ποὺ εἶναι ποιό;

— (Δὲν ἀπαντᾷει)

— Βλέπεις; Οὔτε αὐτὸ δὲν ἔχουμε σκεφτεῖ.

— (Σκέφτεται...) Πράγματι! Τώρα ποὺ τὸ λές... Συνέχεια μιλάμε ἐπὶ τοῦ θέματος, μὰ γιὰ τὸ θέμα τὸ ἴδιο...

ΣΚΗΝΗ Θ΄

— Σκέφτηκες τίποτε;

— Γιὰ ποιό ἀπ' ὅλα; Ζαλίστηκα, τὸ ξέρεις; Ὁ χρόνος, ἡ γραφή, τὸ ἴσιο, τὸ ἀνάποδα... Γιὰ ποιό ἀπ' ὅλα;

— Μά, γιὰ τὸ θέμα μας. Ποιό εἶναι τὸ θέμα μας; Αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ ζητούμενο;

— Ναί, τὸ ζητούμενο! Πάντα μᾶς δυσκολεύει τὸ ζητούμενο. Γιὰ νὰ ρωτᾶς, μᾶλλον κι ἐσὺ δὲν τό 'χεις βρεῖ ἀκόμη.

— (Σκέφτεται...) Ἴσως γιὰτὶ ἓνα θέμα εἶναι οἱ λέξεις του ποὺ ἔρχονται.

— Ἔρχονται; Ἀπὸ ποῦ;

— Ἄχ, νὰ χαρεῖς! Μὴν πιάσουμε ξανὰ τὶς κατευθύνσεις. Ἔρχονται ἀπλῶς κι ἐσὺ μονάχα τὶς διαλέγεις.

— Ἔτσι; Ἀπλῶς ἀπλώνοντας τὸ χέρι σου;

ΣΚΗΝΗ Ι΄

- Νά σοῦ πῶ!
- Τί εἶναι πάλι;
- Νά, ἐκεῖνο μὲ τὶς λέξεις...
- Τί μὲ τὶς λέξεις; Ἔρχονται πολλές;
- Ὅχι, δὲν ἔρχεται καμιά. Κι ἂν ἔρθει, φεύγει τόσο γρήγορα ὅσο ἦρθε.
- Ἐσὸ πῶς πᾶς;
- Μμ! Ἔτσι κι ἔτσι. Ὅμως δὲν ἀπελπίζομαι. Θὰ ἔρθουν. Μπορεῖ ν' ἀργοῦν, ἀλλὰ θὰ ἔρθουν καὶ θὰ μείνουν. Πάντοτε ἔρχονται.

ΣΚΗΝΗ ΙΑ΄

- Τί γίνεται;
- Τίποτε ἀκόμη. Φοβᾶμαι μήπως μείνουμε στὰ κρύα τοῦ λουτροῦ. Καταλαβαίνεις... Ἐνα θέμα δίχως λέξεις...
- Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τελικὰ εἶχες δίκιο.
- Ἐγώ; Ἐπὶ ποιοῦ θέματος;
- Μὰ ἐπὶ τοῦ θεματός μας φυσικά. Πράγματι. Εἶναι κα-τα-πλη-κτι-κό!